

► **Traveling heritages**

New perspectives on collecting, preserving and sharing women's history

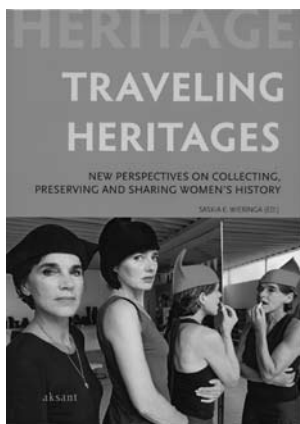
Saskia Wieringa (Ed.)

Amsterdam: Aksant Academic Publishers, (2008), 307 p.

€ 25,00, ISBN: 978 90 5260 299 8

Feit of fictie?

Het I(I)AV als producent en product van geschiedenis

Nog wat onwennig baan ik mij een weg door de Indische buurt op zoek naar het Internationaal Informatiecentrum en Archief voor de Vrouwenbeweging (IIAV). Aangenaam verrast ben ik als ik mijn fiets de hoek van de Molukkenstraat om stuur en ik oog in oog sta met het prachtige gebouw waarin het IIAV gevestigd is. Het is december 1997 en ik breng als beginnend Vrouwenstudiesstudent voor het eerst een bezoek aan het IIAV. Het moment dat ik over de drempel stap ben ik verkocht. Niet alleen het gebouw maar ook de open opstelling, de boeken, de tijdschriften, het beeldarchief en de medewerkers maken mij tot een frequent bezoeker en liefhebber van het IIAV. Maar de tijd heeft niet stilgestaan en mijn fysieke bezoeken aan het IIAV zijn veelal verworden tot digitale raadplegingen van de onlinecollectie. Ik realiseer me dat mijn zoekopdracht sindsdien weinig gewijzigd is: nog steeds dompel ik mezelf graag onder in de wereld van gender, seksualiteit en geschiedenis. Echter, het aantal 'hits' dat mijn zoekopdrachten oplevert, is wel veranderd. Ook mijn zoekmethoden hebben zich aangepast aan de tijdgeest: ik worstel mij niet langer door de papieren kaartenbak heen, maar ik typ van achter mijn bureau diverse thesaurustermen in en een groot aantal *hits* verschijnt op mijn beeldscherm.

Het lezen van *Traveling heritages*, onder redactie van Saskia Wieringa, wekt verwondering over de bijzondere geschiedenis die het IIAV als informatiecentrum en archief heeft doorgemaakt. Graag sta ik stil bij de vragen die door diverse auteurs in het boek worden gesteld: welke rol speelt het IIAV als product en producent van de geschiedenis? Welke bijdragen kan het IIAV leveren in het huidige digitale tijdperk met betrekking tot het ontsluiten en bewaren van kennis, beelden en geschiedenissen? Wat laten mijn hits doorschemeren over het IIAV als internationaal archief en informatiecentrum, over haar opstelling, instelling en aspiraties anno 2009?

De auteurs van de collectie artikelen in *Traveling heritages* staan onder meer stil bij de ontwikkelingen die het (I)IAV als archief heeft doorgemaakt sinds haar oprichting in 1935 door de dames Naber, Manus en Posthumus-van der Groot. Zij laten aan de hand van haar geschiedenis zien dat het IIAV als archief niet alleen een product is van de geschiedenis, maar dat ze zelf ook actief geschiedenis produceert (zie onder meer De Haan en Mevis; Legêne, Honigh). Deze dubbele positie van het IIAV wordt aan de hand van een viertal historische ontwikkelingen belicht:

- ten eerste, de eigen fysieke geschiedenis die het IAV tot IIAV doormaakte,

- ten tweede de veranderingen die plaatsvonden binnen feministische en vrouwenbewegingen, waardoor de vraag wier/wiens geschiedenis bewaard dient te worden op verschillende tijden door uiteenlopende mensen verschillend werd beantwoord,
- ten derde de ontwikkelingen op het gebied van internet en internationale schaalvergroting die de vraag opriepen hoe verzameld, opgeslagen en gearchiveerd zou moeten worden,
- en ten slotte, veranderingen in wetenschappelijke discoursen en de intrede van de 'linguistic turn', die aanleiding gaven tot het stellen van kritische vragen over de kwestie wat geschiedenis is.

Wat laat de collectie van het IIAV ons zien over de ontwikkeling die Geschiedenis en Genderstudies als disciplines hebben doorgeemaakt? Welke in- en uitsluitingmechanismen zijn, onder invloed van diverse wetenschappelijke, politieke en economische ontwikkelingen, ontstaan in de collectie van het IIAV en de wijze waarop informatie werd gearchiveerd? Wier/wiens geschiedenissen worden bewaard en wier/wiens geschiedenissen krijgen het stempel 'niet (langer) geschiedwaardig'?

De eerste serie artikelen in *Traveling heritages* laten zien hoe politieke en economische ontwikkelingen, maar ook persoonlijke doelen, hun weerslag hebben op de vraag wier/wiens geschiedenis bewaard (kan) worden. Zo beschrijven De Haan en Mevis onder meer hoe Rosa Manus begin 1930 in het IAV een veilige plaats vond voor haar persoonlijke correspondentie en documenten. Echter, haar 'veilige' plaats werd in 1940 door de Duitse Sicherheitsdienst bestempeld als 'gevaarlijk'. Op 12 juni 1940 werd de gehele inhoud van het IAV naar Berlijn verscheept, waarna het tot 2003 duurt voordat deze collectie naar haar bijzondere thuishaven terugkeerde.

Kašić stelt zich vanuit een postsocialistische achtergrond de vraag hoe we om kunnen gaan met de nalatenschap van diverse (vrouwen)bewegingen met in ons achterhoofd de uitsluitingmechanismen die aan dergelijk erfgoed kunnen kleven (p. 86)? Door in te zoomen op de gebeurtenissen in de Balkan laat zij zien hoe individuen en groepen vanuit diverse politieke achtergronden (socialistisch, anti-nationalistisch) verschillende claims leggen op de politieke gebeurtenissen in dit gebied. Deze aanspraken hebben hun weerslag op hoe geschiedenis wordt begrepen en wie er in deze geschiedenis gerepresenteerd of uitgesloten wordt.

Auteurs in het tweede deel in *Traveling heritages* staan stil bij de ontwikkeling van nieuwe media en hoe deze ingezet kunnen worden en bijdragen aan het produceren van meer inclusieve kennis en geschiedenissen. Keller en Pieterse gaan in op de vraag hoe met behulp van diverse visuele middelen herinneringen vast gelegd kunnen worden. Vriend vraagt zich af wat de rol is van het IIAV in een wereld waarin informatie geen grenzen lijkt te kennen en mensen letterlijk overvoerd worden met gegevens. Een van Vriend's suggesties is om kennis vanuit het IIAV digitaal aan te bieden. Vriend volgt hiermee the Digital Library Federation, dat stelt dat digitale werken door bepaalde 'groepen' direct geraadpleegd moet kunnen worden waardoor het voor deze groepen ook financieel mogelijk wordt kennis tot zich te nemen (p. 111). Ik hoop echter dat het IIAV zich ervan bewust is dat ook digitalisering van kennis niet de vorming van in- en uitsluitingsmechanismen wegneemt die inherent verbonden zijn aan het archiveren en openstellen van informatie.

In het derde deel gaan auteurs dieper in op de problematiek rond representatie en cultuur. Douze en Tjoa staan bijvoorbeeld stil bij de rol die het IIAV kan spelen in het representeren en bewaren van het culturele erfgoed

van diverse zmv-groepen, Hemmings staat stil bij de rol van Gender-, dan wel, Vrouwen-studies op universiteiten en Grever biedt een perspectief op de mechanismen die verbonden zijn met het produceren van 'cultuur'. In haar bijdrage vraagt zij zich af wier/wiens 'cultuur' er bij het samenstellen van de canon van de Nederlandse geschiedenis wel of niet wordt gerepresenteerd?

De auteurs in *Traveling heritages* stellen belangrijke vragen omtrent de productie en producenten van geschiedenissen. De bundel laat zien hoe belangrijk het is stil te staan bij de rollen die Nederlands beroemdste archief en informatiecentrum kan spelen bij het samenstellen, bewaren en produceren van geschiedenis. Echter, ik kreeg de indruk tijdens het lezen van *Traveling heritages* dat de auteurs soms nog zeer verward zijn in de door hun zelf naar voren gebrachte problematiek zodat ze met de geboden suggesties niet altijd voldoende reageren op de vragen die het IIAV ze heeft gesteld. Echter, de auteurs zijn er zeker in geslaagd mijn waardering voor het verzamelen, opslaan, en ontsluiten van informatie, geschiedenis en kennis te vergroten.

Op 11 augustus 2009 is het IIAV van naam veranderd en heet nu 'Aletta, instituut voor vrouwengeschiedenis'. Het instituut is zich sterk bewust van de rol die zij wil spelen in het blootleggen van vrouwengeschiedenissen, mede vandaar haar aansluiting bij grote, internationale informatie-infrastructuren zoals PiCarta en WorldCat (website www.aletta.nu). Deze aansluiting laat al zien dat vijftig procent van de boekencollectie van deze "Google van de vrouwengeschiedenis" uniek is in Nederlandse bibliotheken (bron: persoonlijke correspondentie). Echter, de keuze voor de nieuwe naam kwam op mij over als een stap terug in de geschiedenis in plaats van als een sprong naar de toekomst. Ik ben bang dat het instituut zich in haar eigen vingers snijdt door zich in haar naam specifiek op vrouwen-

geschiedenis te richten. Een verwijzing naar de geschiedenissen van mannen, vrouwen en iedereen en alles ertussen in lijkt mij niet alleen beter bij haar doelstellingen aansluiten, maar geeft ook duidelijker de positie weer waarin het denken over gender, geschiedenis en diversiteit zich bevindt.

Hoewel de website duidelijk maakt dat het Aletta niet alleen om vrouwengeschiedenissen gaat, vrees ik dat het instituut zich met deze nieuwe naam juist die in- en uitsluiting-mechanismen op de hals haalt die zij in *Traveling heritages* wil bestrijden. Lofprijzingen aan het adres van Aletta zijn op hun plaats, maar enige scepsis of zij haar doelstelling ook kan waarmaken blijf ik, helaas, houden.

Marieke van Eijk